

ΟΡΓΑΝΑ

ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΒΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥΣ
ΣΤΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ

15 Ιανουαρίου 2013

... και αυτός το βιολί του

Εισαγωγή

Πολλοί είναι αυτοί που παίζουν το όργανο τους ανά τον κόσμο! Πολλών λόγων όργανα υπάρχουν και δημιουργούνται ολοένα και περισσότερα



Όμως ο απλός λαός συμπεριλάβε πολλά από αυτά στις φράσεις και τις παροιμίες του διαμόρφωσε. Λέξεις και φράσεις που τις λέει καθένας χωρίς πολλές φορές να τις συνδυάζει με την μουσική.

Άρης Στουγιαννίδης

Ανάκαρα

1. Τα ανάκαρα ήταν πολεμικά τύμπανα που χρησιμοποιούσαν οι Σαρακηνοί (Mori). Υιοθετήθηκαν αργότερα και από τους Βυζαντινούς και τους Δυτικούς. Πάντοτε χρησιμοποιούνταν ανά ζεύγη βλ. Εικόνα 1

2. Ανάκαρη ή ανάκαρα (παρετυμολογικά) λέγεται και η σωματική ισχύς κυρίως αρνητικά. Φρ. Δεν έχω «ανάκαρα να ...» δεν έχω τη δύναμη, είμαι εξαντλημένος. Από το κάρα. Πβλ. Κάρωση.



EIKONA 1 ΑΝΑΚΑΡΑ

Άρπα



ΕΙΚΟΝΑ 2

Συμφωνικό έγχορδο μουσικό όργανο. Από το αρπώ και αρπάζω. Από την ίδια ρίζα ο άρπαξ, το αρπακτικών και το άρπα-κόλλα πρότυπο ποιοτικών κατασκευών και εκτελέσεως έργων εν Ελλάδι.

Στην Εικόνα 2, Κυκλαδικό εδώλιο αρπιστή.
Παροιμία : Άρπαξε να φας και κλέψε να 'χεις

Παρ' όλη την διάδοση της αρπαγής σήμερα άρπα παίζουν ελάχιστοι.



Αυλός

Ο αυλός είναι το σημερινό σουραύλι ή φλογέρα

Η λέξη έχει διατηρηθεί μόνον σαν επιστημονικός όρος για όργανα με μορφή σωλήνα.

Πχ. Λέγεται για το κόκκαλο της κνήμης > κόψαυλος, ο κουτσός κν κουτσαυλος με κομμένο πόδι. (πβ. Κοψο- και κοτσο- και κουτσο- είναι προθήματα που δηλώνουν κολόβωση κόσμιο, περικοπή πβλ. Κοψοχέρης, Κοψαχείλης, κουτσοδόντης).

Στα σύνθετα επέζησε στον **δίαυλο** = κανάλι. (κάνα ή κάνη = σωλήνας> κανόνι)

Αὐλός, τὸ στάδιον καὶ ἐν συνθέσει διάυλος. εἴρηται δὲ
 διὰ τὴν στενότητα, καθ' ἣν καὶ ἀελοῦνας μεταξὺ τῶν
 Φαράγγων στένα ἐπὶ μῆκος Φερόμενα ὀνομάζομεν. καὶ
 ἐπαύλεις τὰς μετὰ τὰς κελύθους ἀνακαυτεῖς, ἀπὸ
 τῶν μουσικῶν ὀργάνων. καὶ γὰρ διὸ στενοπόρου ἐπι-
 τεχνήματος τὸ πνεῦμα τῶν αὐλούντων διαφέει. ἢ πα-5C
 ρὰ τὸ αὐω, αὐλός, ὡς θαίω θαυλός.

EIKONA 3 -9063.53

O Eυστάθιος στο 546.77 (Index in Eustathii commentarios in Homeri "Iliadem" et "Odysseam": ad fidem ...- Matthaeus Devarius δίνει πολλές σημασίες στο αυλός:

<p>αὐλοὶ, ὅτι οἱ θαλάσσιοι σωλῆνες οὕτω λέγονται διὰ τὴν κατὰ τὸ στενὸν καὶ ἐπίμηκες πρὸς τοὺς αὐλοὺς ὁμοιότητα. 1485, 50.</p> <p>αὐλός ἔστι παρὰ τὸ αἰεῖν, ὃ ἔστι βοῦν, λέγεται, ἢ παρὰ τὸ αἶω, ὃ δηλοῖ τὸ πνεῦ. 1157, 32. 1337, 41.</p> <p>αὐλός, ἐπιμήκης πυφάταις, καὶ αὐλός ὁμωνύμως τὸ μουσικὸν ὄργανον, καὶ ὅτι Αἴβως τις νομάς τὴν ἀθλητικὴν πρῶτος εὔρει. 1236, 50. 55.</p> <p>αὐλός ἔστι πένθιμος ἦν τὸ κατ' ἀρχάς, πρῶτος δὲ Μίδας ὁ Γορδίου παραβώμιον αὐτὸν ἐποίησεν ἀποθεῖναι τὴν μητέρα βουληθεῖς. 1372, 30.</p>	<p>αὐλός αἵματος, κρουνός ἢ ἔξακόν-τισμα καὶ ὀξεῖα ἀναφορὰ, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ τῶν ῥινῶν πόρου αὐλοειδοῦς ὄντος εἴρηται αὐλός αἵματος παρ' Ὀμήρω. 1917, 39—39.</p> <p>αὐλός ὁμωνύμως ἢ ὀπή τῆς αἰχμῆς, ἢ τὸ ξύλον ἐμβάλλεται. 1620, 36.</p> <p>αὐλός τὸ ὄργανον ὅτι διὰ τὸ δι' αὐτῶ διέρχεται πνεῦμα οὕτω λέγεται, καὶ αὐλός ἢ διατεταμένον εἰς εὐθὺ σχῆμα, καὶ ὁ κρουνός ἐν τῷ, αὐτίκα δ' αὐλός ἀνὰ ῥίνας παχὺς ἦλθεν αἵματος, παρ' Ὀμήρω Ὀδυσσ. γ', 18. 1483, 48. 52.</p>
---	--

πέδιλα καὶ σανδάλια, καὶ ἀπὸ τὰ ἔντερα χορδὰς. Τὰς αὐτὰς ὠφελείας πλὴν τοῦ γάλακτος παρέχουσιν ὁ κ ρ ι ὀ ς καὶ ὁ ἀ μ ν ὀ ς. Γεννῶσι τὰ πρόβατα κάθε χρόνον κοινῶς ἓνα ἀρνί, καὶ ζῶσι 12 ἕως 15 χρόνους. Λέγουσι δὲ, ὅτι ταῦτα τὰ ζῶα βόσκουσι καλλίτερα, ἂν τραγωδῶ ὁ ποιμὴν μὲ τὸν αὐλόν.

Βιολί



Γνωστότατο έγχορδο. Το παίζουν τυφλοί, ζητιάνοι, μέλη συμφωνικής ορχήστρας και σολίστ.

Πολλά κομμάτια μουσικής έχουν συντεθεί ως κονσέρτα για βιολί. Παραλλαγές του η βιόλα, η βιόλα ντα γκάμπα, το τσέλο, το βιολοντσέλο, το κοντραμπάσο. Παίζεται με δοξάρι (< τοξάριον < τόξον) που φέρει μια δέσμη τριχών άλογου αλειμμένων με ρετσίι.

Οι βιολιτζήδες ήταν απαραίτητοι στις γιορτές και στα πανηγύρια. Πβ. Προτροπή «Βαράτε βιολιτζήδες».

Φράσεις

Βαράτε βιολιτζήδες ! Συνεχίστε

Τα βιολιά στον πληθυντικό είναι συνώνυμο του «όργανα» (μιας λαϊκής ορχήστρας). Δηλαδή μια συνεκδοχή που αφορά όλα α όργανα και όχι μόνο τα βιολιά. Το ίδιο γίνεται και με τα μπουζούκια και τα κλαρίνα.

Πχ. Λέμε «πάμε στα μπουζούκια».

Αυτό είναι εμφανές από το «βαράτε βιολιτζήδες». Το βιολί δεν είναι κρουστό! Αλλά εδώ εννοούνται και τα λουπά όργανα ντέφια, ζήλια, ταμπούρα, τουμπελέκια που είναι κρουστά.

Αυτός το βιολί του

Τα φιλοδωρήματα (όταν είναι χαρτονομίσματα) λέγονται χαρτούρα) τους τα κολλούσαν στο κούτελο για λόγους επίδειξης. Ο βιολιστής συνέχιζε να παίζει μέχρι να λάβει την χαρτούρα. Ίσως αυτό δημιούργησε την φράση **αυτός** [εξακολούθησε να παίζει] **το βιολί του**. Η φράση χαρακτηρίζει το πείσμα και την επίμονη κάποιου σε μια άποψη και ιδέα από την όποια δεν παραιτείται αν δεν δικαιωθεί.

Μια άλλη συνεκδοχή, συνηθέστερη στα δημοτικά τραγούδια, είναι το παιχνίδι: συλλογική ονομασία για τα μουσικά όργανα μας ορχήστρας.

ΑΝΑΦΟΡΑ

**Καί φέρ' μου τὸ βιολοῦδίν μου τὸ κάλλιόν μου παιχνίδιν,
νὰ κάμω μάναις νὰ σφαοῦν, κορίτσια νὰ πιλλάνουν,
νὰ φέρω τὴν καλλίτερην 'ς τὴν κάμαραν τοῦ Μπέη.**

Ἄσμα Γιαννακού – 9313.13.37 [97]

Βούκινο



ΕΙΚΟΝΑ 4 ΡΩΜΑΙΚΟ ΒΟΥΚΙΝΟ

Γερακοκούδουνα

Ζίλια

Αρχαία ιδιόφωνα κρουστά όργανα.

Πρόκειται για μεταλλικά ή ξύλινα μικρά κύμβαλα που ηχούν όταν, στερεωμένα στα δάκτυλα, χτυπιούνται μεταξύ τους. Συνοδεύουν τα κάλαντα, αλλά και νησιώτικους και μικρασιατικούς χορούς. Ενσωματώνονται και σε ντέφια.

Ομόγηα

Η Ζήλια = ο φθόνος. (Λύπη για αγαθά που έχει ο άλλος).

Εικόνες



ΕΙΚΟΝΑ 5



ΕΙΚΟΝΑ 6



ΕΙΚΟΝΑ 7

ΚΑΣΤΑΝΙΕΤΕΣ –ΖΙΛΙΑ ΑΠΟ ΞΥΛΟ

Ετυμολογία

Η τωρινή ονομασία τους παράγεται από το τουρκικό Zil και είναι πιθανόν περσικής καταγωγής.

Συνώνυμα

Ονομάζονται και "τσιγκλες" ή "σαχάνια ή "σαχανάκια" (επίσης, "παφίλια", "πούλια", "τροχίσκοι", "καστανιέτες", «κρόταλλα») και ανήκουν στα όργανα που κατά τη βυζαντινή εποχή απορρίπτονταν από τους Πατέρες της Εκκλησίας (Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, Γρηγόριος ο Νύσσης κ.ά.).

Παρ' όλα αυτά, έχουν την τιμητική τους στη βυζαντινή εικονογραφία (ιδιαίτερα στις Μονές του Αγίου Όρους).

Ποίηση

«Είντα με θέλει ο βασιλιάς τσ' εμήνυσεν να πάω;
εάν με θέλη για χορόν, να πάρω τσ'αι τα ζήλια»

—Κυπριακό 14ου αιώνα

Καραμούζα

Κέρας

Το αρχ. Κέρας. Βούκινο από κέρατο βοδιού. Αργότερα οποιοδήποτε παρόμοιο όργανο ανεξάρτητα από το υλικό κατασκευής. Η λέξη έχει πολλές σημασίες. Στην Πάλαια διαθήκη πχ. Απαντάται πολλές φορές σπάνια κυριολεκτικά.



ΗΧΗΤΙΚΟ ΚΕΡΑΣ



ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΡΑΣ



ΓΑΛΛΙΚΟ ΚΕΡΑΣ

Το Μέγα Ετυμολογικόν

Κέρας, ἢ Ἰρίξ, διὰ τὸ τοῖς κέρασιν ὁμοίως ἐμφύεσθαι· οἱ δὲ Φασιν, ὅτι ἢ ἐκ τοῦ βαΐθους ἰκμάς ὑπὸ τῆς θερμότητος ἀναφερομένη, κάπειτα τῆ τοῦ δέρματος τάσει σφιγγθεῖται, κεραιούται· ἢ ἢ συνεχῶς κειρομένη. λέγεται κέρασ καὶ ὁ ποταμός, ὡς παρὰ Ἀπαλλωνίῳ. Ἔστι δὲ τις ποταμός ὑπὸ κέρασ Ὀμηανοῖδ· — κέρασ δὲ λέγουσι πάντας τοὺς ποταμούς τοὺς ἀπὸ Ὀμηανοῦ καταφερομένους. κέρασ λέγεται καὶ ἡ κεφαλὴ. σημαίνει καὶ τὴν δόξαν, ὡς τὸ, Καὶ ὄψασαι κέρασ χριστῶν αὐτοῦ· — καὶ γίνεται παρὰ τὸ ἐραῦ τὸ ἐπιθυμῶ, ἐρας, καὶ κέρασ· τὴν γὰρ δόξαν πάντες ἐπιθυμοῦσι. σημαίνει καὶ τὸ κέρατον, ὡς τὸ, Τοῦ κέρα ἐκ κεφαλῆς ἐκκαίδεκάδωρα πεφύκει· — σημαίνει καὶ τὴν τρίχα, καὶ γίνεται παρὰ τὸ κείρω τὸ κόπτω, ὡς τὸ, Τοξότα λαοβήτηρ κέρα ἀγλαῖ· — ἀπὸ τοῦ καλλωτιζόμενε τῆ τοξικῆ, ἢ τῆ τριχάσει· κέρασ γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ τὴν τρίχα ἐκα-

Σε χριστιανικές παρακλήσεις:

Ἔψωσον κέρασ – χάρισε τὴν νίκη.

**Ἔψωσον κέρασ χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ
κατάπεμψον εφ' ἡμᾶσ τα ελέη σου τα πλουσία.**

Αφοῦ με τα κέρατα (βούκινα) σάλπιζαν,

σηκώνοντας τα ψηλά, ὅταν νικούσαν ἢ με τα κέρατα ἔπιναν κρασί σε νικητήριες ευωχίες

[Βλ. Ὑπογλώσσιο 2](#)

Κιθάρα



EIKONA 8

Αρχαίον ἐγχορδο ὄργανο.

Ἄλλαξε πολλές μορφές μέχρι να πάρει τὴν σημερινή μορφή. Τὴν χρησιμοποιούσαν οἱ κανταδόροι που τραγουδοῦσαν καντάδες κάτω ἀπὸ τα μπαλκόνια τῶν ὁμορφῶν κοριτσιῶν . πβ. Τραγούδια:

Για μια κιθαρίτσα
ξενυχτάνε τα κορίτσα

Απόψε τὴν κιθάρα μου τὴν στόλισα κορδέλες
Και στα καντούνια πορπατῶ με τὸ ὁμορφες κοπέλες

ἢ ἂν ὥρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ **κιθάρας**, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου, συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῖ, ἢ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς·

Κουδούνια

Βλ. διαπόμπευση. Της μπομπῆς τα κουδούνια.

Λαούτο



Το λαούτο είναι έγχορδο όργανο, που στην ελληνική παραδοσιακή μουσική χρησιμοποιείται κυρίως σαν συνοδεία σε βιολί, λύρα ή άλλα όργανα.

Συγγενεύει με το ούτι αλλά έχει μεγαλύτερο μπράτσο. Κουρδίζεται Μι λα ρε σολ, από κάτω προς τα πάνω. Είναι όργανο υποτιμημένο, ιδιαίτερα στις στεριανές περιοχές -χρησιμοποιείται όμως αρκετά στα νησιά- παρόλα αυτά οι δυνατότητές του είναι πολύ μεγάλες. Ο δεξιότεχνος του λαούτου Χρήστος Ζώτος συνέβαλλε στην ανάδειξη του λαούτου δημιουργώντας μια δική του τεχνική.

Η χρήση του είναι πολύ διαδεδομένη στην Κρήτη, όπου και συνοδεύει συνήθως την λύρα. Πολλές φορές όμως, το συναντάμε και μόνο του ή σε ζευγάρια.

Η οικογένεια του λαούτου, αποτελείται και από άλλα όργανα, όπως την λάφτα (η οποία λέγεται και πολιτικό λαούτο).

«Μουλλώστε ούλλα τα βκιολιά τζαι ούλλα τα **λαούτα**
τούτ' η φωνή που 'ξέβηκεν, εν της Αροδαφνούσας.

Αροδαφνούσα - Κυπριακό Παραδοσιακό

Τραγούδι

Κι όταν ή νύκτα δροσερή καθ' ανθρώπο αναπεύει,
Και κάθε ζώ να κοιμηθῆ τόπον να βρῆ γυρεύει,
Έπερε το λαγοῦτό του, κ' εἰσιγανοπερπάτει,
Κ' ἐκτύπατο γλυκά γλυκά ἀγνάντια στό παλάτι.

Οι κόρδες του λαούτου του πουλιά ειν και κηλαηδούσι
Και γιάνουν τα τραγούδια του άρρωστο να ακούσει.

Β. Κορνάρος - Ερωτόκριτος

Λύρα

Αρχαιότατο μουσικό όργανο.

Στο μεσαίωνα και ιδιαίτερα στην Κρήτη πήρε την μορφή μαντολίνου που παίζεται με δοξάρι και το κρατούν κάθετο. Έχει κούφιο ημισφαιρικό ηχείο όπως και το μπουζούκι.

Ασχετο με τη Λιρα (λιβρα, ζυγος).

Μυστηριώδης παραμένει η σημασία της υποτιμητικής φράσης «**το μυαλό σου και μια λύρα** (ή μήπως λίρα;) **και του μπογιατζή ο κόπανος**».

Θα το καταλάβαινα ως «**το μυαλό σου και μια λύρα** (είναι όμοια = κούφια, σαν κολοκύθα)». Το « [εκτιμώ] το μυαλό σου για μια λύρα» δεν δίνει νόημα γιατί η λύρα ως νόμισμα είναι υψηλής αξίας ενώ η φράση είναι υποτιμητική, και το «και» πλεονάζει.

Ο κόπανος είναι μουσικό εξάρτημα του τυμπάνου και ίσως υποδηλώνει την ανάγκη να κοπανηθεί η κεφαλή σου για να αντιληφθείς τι συμβαίνει.*

Πρβλ. Ο Σενέκας (Lucius Annaeus Seneca) στο έργο του «Αποκολοκύνθωσις», έργο με σατιρικό χαρακτήρα, σατιρίζει τον αυτοκράτορα Κλαύδιο μετά το θάνατό του. Η αποκολοκύνθωση (η) {-ης κ. -ώσεως | χωρίς πληθ.} η αποβλάκωση, το ξεκούτιασμα και παρωδεί την λέξη αποθέωση. Σε αυτή την καυστική ιστορία, η οποία είναι άλλοτε έμμετρη και άλλοτε πεζή, γίνεται αφήγηση της αφίξης του Κλαυδίου στον ουρανό έπειτα από μία συζήτηση για το αν έπρεπε να γίνει Θεός, ο Αύγουστος αποφάσισε την απέλασή του από τον ουρανό εξαιτίας των εγκλημάτων του. Εν τέλει, ο Κλαύδιος οδηγείται από τον Ερμή στον Άδη όπου και καταδικάζεται να γίνει κλητήρας τον απελεύθερών του. Οι λεπτομέρειες της Αποκολοκύνθωσης ενδεχομένως αντικατοπτρίζουν την πικρία του φιλοσόφου για την εξορία του, η οποία του επιβλήθηκε από τον Κλαύδιο εξαιτίας της ανάμειξής του σε μία δίκη. Επί πλέον, ο Σενέκας στην Αποκολοκύνθωση κατηγορεί τον Κλαύδιο για την παραχώρηση πολιτικών δικαιωμάτων σε Έλληνες, Γαλάτες, Ισπανούς και Βρετανούς.

Ας σημειωθεί ότι η κολοκύθα και για μουσικά όργανα χρησιμοποιείται και την βλακεία υπενθυμίζει. (κολοκύθας, κολοκύθια, κολοκύθια με τη ρίγανη, κολοκύθια τούμπανα).

*) Ο Ροΐδης στην «Πάπισσα Ιωάννα» λει:

Άγγλος τις συγγραφεύς, ο Swift, νομίζω, διηγείται ότι
οι κάτοικοι δεν ενθυμούμαι τίνος τόπου είναι τοσούτω απαθείς και απρόσεκτοι, ώστε
οσάκις αποτελείται τις προς αυτούς, πρέπει να κτυπά εκ διαλειμμάτων την κεφαλήν
των διά ξηράς κολοκύνθης, ίνα μη αποκοιμώνται, ενώ ομιλεί.

Τραγούδια

Πάρε Φρατζή την λύρα σου
Κι εγώ τον ταμπουρά μου
Και πάμε να γλεντήσουμε
κάτω στην πεθερά μου.

Μάντολα

Μεγάλο μουσικό όργανο της οικογένειας του [λαούτου](#). Και η Μάντολα και το υποκοριστικό του [μαντολίνο](#) έχουν τη ρίζα τους στο Λατινικό PANDURA από το Ελληνικό Πανδώρα ή πανδούρα ή πανδουρίς .

Από την ίδια ρίζα και ο [ταμπουράς](#)

Η χυδαία αναφώνηση «**αρχίδια μάντολες**» σημαίνει μεγάλοι δηλ. πρησμένοι όρχεις όπως η μάντολα το μουσικό όργανο. Δηλ. μας κούρασες, μας έπρηξες τους όρχεις.

Μαντολίνο



Υποκοριστικό του μάντολα είναι το μαντολίνο. Συνηθέστατο για καντάδες. Η μαντολινάτα δεν είναι γλυκό η φαγητό όπως η μελιτζανοσαλάτα άλλα χορωδία με οργανοπαίκτες με μαντολίνα. Διάσημη η μαντολινάτα του Νικου Τσιλίφη ([ΑΚΟΥΣΜΑ](#)). Το μαντολάτο είναι γλυκό, καμωμένο από αμύγδαλα. Διάσημα μαντολίνα είναι του Λοχαγού Κορέλι και το μαντολίνο που ζητά ο Μάνος Χατζηδάκης για να πει τον πόνο του: πβλ Τραγουδι «φέρτε μου ένα μαντολίνο»

Μπουζούκι



Σήμα κατατεθέν του ελληνικού γλεντιού. Λόγω της διάδοσης του (και όχι του μεγέθους του, γιατί το ούτι, το λαγούτο και η μάντολα είναι μεγαλύτερα) χρησιμοποιείται και να δηλώσει τον ανόητο. Είναι κοίλο, κούφιο και σχετικά ογκώδες. Μπουζουκοκέφαλος λέγεται λοιπόν ο ανόητος, ο κουφιοκέφαλος.

Άρχισαν τα όργανα
το μπουζούκι εργάζεται
να το το κορίτσι μου
σιέται κι τινάζεται

Μπαγλαμάς

Ο μπαγλαμάς ή μπαγλαμαδάκι, είναι νυκτό μουσικό όργανο, συγγενές του μπουζουκιού (αλλά μικρότερο σε διαστάσεις), που χρησιμοποιείται στην ελληνική λαϊκή μουσική. Κατά κανόνα έχει τρεις διπλές χορδές. Ο ήχος του μπαγλαμά είναι οξύς.

Μπαγλαμάς από το τουρκικό ρήμα *bağlamak* που σημαίνει δένω, συνδέω, αποφέρω. Αποτελεί μοναχικό όργανο του ρεμπέτη και του φυλακισμένου. Είναι ή συντροφιά του και ίσως το όνομα του προήλθε από το δέσιμο του οργανοπαίκτη με το όργανο. Η απώλεια του μπαγλαμά θρηνείται σε ειδικά τραγούδια

Από το ρήμα **bağlamak** προήλθε και το ρήμα **μπαγλαρώνω**: συλλαμβάνω, φυλακίζω. Έτσι η υβριστική επιφώνηση «Βρέ **μπαγλαμά**» που λέγεται με το νόημα «παλιάνθρωπε», «αλήτη» δεν προέρχεται από το όργανο τον μπαγλαμά (όπως το μπουζουκοκέφαλος) αλλά από το φυλακισμένος (όπως το κατεργάρης).

Μου σπάσανε τον μπαγλαμά
κάτι παλιόμαγκες εψές αργά.
Τον σπάσανε και φύγανε,
τα τέλια μ' απομείνανε.

Ντρίγκι-ντρίγκι, ντρίγκι-ντρίγκι,

μου 'διωχνε τον πόνο,
ντρίγκι-ντρίγκι,
και κυλούσε η παλιοζωή.

Τον είχα σαν μικρό παιδί
και βασιλιά μες στο τσαρδί.

...

Νταούλι



Λαϊκό τύμπανο. Μάλλον μεγάλου μεγέθους κατάλληλο για τα γλέντια και πανηγύρια. Αφήνει βαρύ ήχο, Η λέξη από το τουρκικό danul . Φέρει μεμβράνες και από τις δύο πλευρές του. Η άνω πλευρά τύπτεται με βαρύ ξύλινο κόπανο και η κάτω με λεπτή και μακριά βέργα που παράγει ένα περίεργο ακομπανιαμέντο.

Συνώνυμο

Τούμπανο ή τυμπάνο

Φράσεις

Έγινε η κοιλιά μου νταούλι .

Διόγκωση της κοιλίας από λήψη υπερβολικής ποσότητας τροφής ή από αέρια.

Ο κόσμος το 'χει τούμπανο και μεις κρυφό καμάρι.

Ντέφι



Κρουστό μικρό τύμπανο με ενσωματωμένα ζήλια. Κρούεται με το χέρι πολλές φορές από χορεύτριες στη διάρκεια του χορού, αλλά και από μέλη ρεμπέτικης κομπανίας. Ανήκει την οικογένεια των κρουστών και αποτελείται από μια μεμβράνη στερεωμένη σε ένα κυκλικό τελάρο και διάφορα ζεύγη από ζήλια που κουδουνίζουν. Το ντέφι παίζεται με διάφορους τρόπους: Κρατώντας το ή στερεώνοντάς το σε μια βάση, κτυπώντας το με το χέρι ή σπάνια με κάποιο ξύλο, κουνώντας το, ή κτυπώντας το στο πόδι. Συναντάται σε διάφορα μεγέθη είδη μουσικής: Αρχαία ελληνική (Εικ. Δεξιά) και λαϊκή μουσική, κλασική μουσική, περσική μουσική, γκόσπελ, ποπ και ροκ.



Κι' Μαρίκα με το ντέφι
Θα γελάει και θα σου γνέφει.

Όργανα

Συλλογική λέξη που περιλαμβάνει όλα τα μουσικά όργανα μιας ορχήστρας, ζυγιάς, η κομπανίας.

Φράσεις

Άρχισαν τα όργανα!: Άρχισε η διεξαγωγή της εκδήλωσης.
Βάλτε τα όργανα
Συνώνυμο [παιχνίδια](#).

Ούτι



ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Εγώ είμαι προσφυγάκι
σας το λέγω.
Την πατρίδα μου θυμούμαι
κι όλο κλαίγω.
Πότε φτώχεια, πότε πλούτη,
έμαθα και παίζω ούτι, στο καφέ αμάν,
ωχ κι αμάν αμάν.

Σαν ακούω σαντουράκι
μερακλώνω.
Την πατρίδα μου θυμούμαι
κι όλο λιώνω.

Παιχνίδια

Βλ. όργανα

Πανδουρίς



ΠΑΝΔΟΥΡΑ Ή ΠΑΝΔΟΥΡΙΣ : τρίχορδο όργανο, πρόγονος του λαούτου ετυμολογικώς δε ίσως και πρόδρομος του σαντουριού, αν και το σχήμα διαφέρει. (πβ. Πανδούρις> πανδούρι> σανδούρι> σαντούρι όπως από το σανδυξ>σεντουκι)

Η λέξη συγγενεύει το αν αρχαίο πάγουρο λόγω σχήματος. Από όπου ο κάβουρας και το παγούρι.

πανδούρα : ἡ πανδοῦρα θ. και πάνδουρος {Eurh. αρ. ΑΙη. 183 f, Poll. 4,60) πανδούριον, ή πανδουρίς (Κατά τον Ησύχιο) πανδουρίζω και πανδουριστής (tardif), τριχορδο λαούτο, που πιθανοτατα μας ηρθε από την Ανατολή.

Ετυμολογία : Διαφορες υποθεσειςεχουν γινει απο τον E. Maeson στο εργο του Emprunls semitiques ^{9314..855 [872]}

Σάλπιγγα



φαίνεται, ότι ο καιρός των θαυμάτων παρήλθε προ πολλού, και ούτε ο ήλιος σταματά πλέον ούτε τα χωρίζοντα ημάς από των δούλων αδελφών τείχη θέλουσι κρημισθή διά της ρινοφωνίας των ιερών μας, ως τα της Ιεριχούς εις τον ήχον των σαλπύγγων του Ιησού του Ναυή

Αναφορές

Αναφέρεται ήδη στην Ιλιάδα ραψ.18. στ. 219 “[ότε τ' ἴαχε σάλπιγξ](#)”

Και στην ΠΔ.

Δανιήλ 3:5

ἢ ἂν ὤρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς **σάλπιγγος**, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου, συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῖ, ἢ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεύς·

Σαμβύκη

Η Σαμβύκη λεγόμενη και ιαμβύκη ήταν ένα αρχαίο έγχορδο όργανο σε μια ορθογώνια κατασκευή της οποίας η υποτείνουσα ήταν καμπύλη από την οποία και φέρονταν κάθετες χορδές στο οριζόντιο σκέλος του οργάνου. Έμοιαζε δε πολύ με την αιγυπτιακή άρπα με το γνωστό ημισέληνο σχήμα της αλλά σε μικρότερο μέγεθος εκείνης. Χειριζόμενη με τα δάκτυλα παρήγαγε οξείς ήχους περισσότερο για να συνοδεύει γυναικείες φωνές.

Θεωρείται ανατολικής προέλευσης μουσικό όργανο που το αναφέρει ο Αριστοφάνης ως το πλέον αγαπητό όργανο στην αρχαία Ελλάδα και κατά τον Μαρτιάλιο το προσφιλέστερο στη Ρώμη. Στη τέχνη έχει αποδοθεί το όργανο αυτό. Ο Αθήναιος υποστήριζε πως στην Μυτιλήνη υπήρχε αρχαϊκό άγαλμα που παρουσίαζε Μούσα να κρατάει σαμβύκη. Απαντάται και στην ΠΔ βλ. ΔΑΝΙΗΛ 3:5.

Συνώνυμα

Σαμβύκη ού μόνον το μουσικόν όργανον, ου μέμνηται Ιόβας, αλλά και πολιορκητικόν [όργανον] ου [μέμνηται ο] Βίτων.

Ηούχιος –Λεξικόν 9054.7 [9]

Δανιήλ 3:5

ἢ ἂν ὥρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, **σαμβύκης** τε καὶ ψαλτηρίου, συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσοῦ, ἢ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς·

Σαντούρι

Σήμαντρο

Σήμαντρον τό σημαντήριον σημεῖον σφραγίς βούλλα (σώες ἢ ἀπείραχτες βούλλες) μή χαλασθεῖσα

Σιδερενιο οργανο καυτηριασης των ζώων και ανθρώπων (βλ. Διαπομπευση) Ξενοφων ομιλει για « Ἄνδράποόα σεσημασμένα τω Δημοσίω σημάντρω»

ΣΗΜΑΝΤΡΟ λέγεται καί τό σιδερενιο η ἢ σανίδενιο εργαλειο με τα οποιο προσκαλουνται οι πιστοι στην εκκλησια.

Σήμερα το εχουν αντικαταστήσει οι περισσότερο προκλητικές καμπάνες.

Τα μοναστήρια το χρησιμοποιούν ακόμη.

Σουραύλι

Ο αρχαίος αυλός

Το σουραύλι του Πάνα σκεπάζει τα γρυλίσματα των στρατώνων (Μ. Θεοδωράκη – Αρκαδία)

Σύριγγα

Σφυρίχτρα

Ταμπουράς

Ο Ταμπουράς, με την γενική έννοια, είναι η ελληνική ονομασία μιας ευρύτερης οικογένειας εγχόρδων μουσικών οργάνων, αλλά δηλώνει και ένα συγκεκριμένο ελληνικό παραδοσιακό όργανο, που ανήκει σ' αυτή την οικογένεια.



Ο ταμπουράς, είναι ένα έγχορδο μουσικό όργανο με μακρύ χέρι, απόγονος της αρχαιοελληνικής πανδούρας και πρόγονος πανομοιότυπων λαούτων (όπως για παράδειγμα το τούρκικο σάζι), καθώς θεωρείται όργανο αναβίωσης κυρίως στα βυζαντινά χρόνια. Ο ταμπουράς αναφέρεται στο βυζαντινό έπος του Διγενή Ακρίτα όταν ο ήρωας παίζει ένα θαμπούρι (μεσαιωνική μορφή ταμπουρά).

Και αφότου αποδείπνησεν, εμπαίνει εις το κουβούκλιν
και επήρεν το θαμπούριν του και αποκατάστησέν το.

—Διγενής Ακρίτας, Escorial version, vv. 826-827

Αυτά τα μουσικά όργανα έχουν βαθουλωτό σκάφος και το καπάκι είναι επίπεδο, με ή χωρίς τρύπα. Ο αριθμός των χορδών κυμαίνεται, συνήθως μεταξύ τριών (μονές, διτλές αλλά και τριπλές). Το μέγεθος των ταμπουράδων μπορεί να ξεπεράσει το ένα μέτρο. Από την αρχαιοελληνική πανδουρίδα, μέχρι τον 19ο αιώνα ο ταμπουράς, απέκτησε σταθερά τάστα και έγινε το σημερινό τρίχορδο μπουζούκι.

Ο ταμπουράς είναι ουσιαστικά ένα σολιστικό όργανο. Αφού δεν είναι συγκερασμένο, δεν είναι κατάλληλο για το παίξιμο συγχορδιών. Ο ταμπουράς δεν χρησιμοποιείται στο ρεμπέτικο ούτε στο λαϊκό τραγούδι. Θεωρείται το ιδανικό όργανο για τη σπουδή των βυζαντινών κλιμάκων.

Τραγούδι

Και το βράδυ βράδυ ήρθαν με τα μας
Μάρκος Βαμβακάρης με Τσιτσάνη
σμίξαν τα μπουζούκια και ο μπαγλαμάς
με τον **ταμπουρά** του Μακρυγιάννη

Στίχοι: [Παραδοσιακό](#)
Μουσική: [Παραδοσιακό](#)
Εκτελέσεις:
[Χρήστος Τσιαμούλης](#)

Άιντες, πάρε, Φρατζή, τη λύρα σου
κι εγώ τον ταμπουρά μου
Άιντες, και πα' να ξεφαντώσουμε
κάτω στις πεθεράς μου
Άιντες και ας ρεμπελέψουμε
ρεμπέτες να γενούμε
Άιντες, να μας 'γαπούν μελαχρινές

να τις περιφρονούμε.

Φράσεις

Η κοιλιά μου παίζει ταμπουρά

Γουργουρίζει από την πείνα Πεινάω!

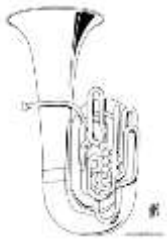
Ανάλογη η **κοιλιά μου παίζει Καραϊσκάκη**.

Καποιο παλληκαρι από το μπουλουκι του Γεωρ. Καραϊσκακη μετα την Επανάσταση ζητιανεβε τραγουδώντας ένα τραγουδι για τον καπετάνιο του που ξεκινάγε με τη φράση «Καραισκακη μου αρχηγέ!». Χαρις στην συνήθη Ελληνική φροντιδα για οσους αγωνιστηκαν για την Ελλάδα ο ανθρωπος αυτος λυσσαγε από την πεινα. Συμβολο της ευγνωμονούσης πατριδας εγινε και συνώνυμο της πεινας.

Ταμπούρλο



Τούμπα



Ή τούβα. Η Σαλπιγγα. Η Βυζαντινή τουβα. Οι τουβάτορες ήταν οι σαπλιγκτές. Λεγονταν και τουμπακάριοι και αργότερα τουμπακάρηδες. Η λέξη επεζησε ως επώνυμο.

Η τούμπα, το τοπωνυμιο της Θεσσαλονικης προέρχεται από το τύμβος, λόφος

Το τοπωνύμιο Τρουμπα του Πειραια από το Τρομπα = αντλια.

Τούμπα επίσης σημαίνει ακροβατική άσκηση, κολοτομία η αρχαία κυβίστησις.

Το ρήμα τουμπάρω δεν σχετίζεται με την μουσική, όπως το κιθαρίζω, αλλά με τον εξαναγκασμό τρίτου σε μεταβολή στάσης (μεταφορικός ή κυριολεκτικώς)

Πχ. Τουμπάρισα με το αυτοκίνητο, τον τουμπάρισα και υπέγραψε.

Τούμπανο

Το αρχαίο τύμπανο (ή τύπανον) .

Από το τύπτω = κτυπώ.

Κατ' αρχήν σήμαινε το ρόπαλο με το οποίο χτυπούν το τύμπανο. Κατόπιν, εκ του μέρους ονομάστηκε, κατά συνεκδοχή, όλο το όργανο.

Τυμπανισμός καλείται η κρούση του τυμπάνου άλλα και το αποτέλεσμα των κτυπημάτων με ρόπαλο: το πρήξιμο. Επίσης και τον πρήξιμο της κοιλίας από το πολύ (η το λίγο) φαγητό αλλά και από τον ξυλοδαρμό.

Πβλ. ΦΡ: Τον κάνανε τούμπανο (ή τον τουμπανιάσανε) στο ξύλο.

Novum Testamentum, Epistula Pauli ad Hebraeos.

κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραζαν στόματα λεόντων, (34.) ἔσβεσαν δύνειμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρης, ἐδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτριῶν· (35.) ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· (36.) ἕτεροι δὲ ἐμπαυγμῶν καὶ μαστίγων πείραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· (37.) ἐλιθάσθησαν, ἐπίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρης ἀπέθανον, περιήλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι,

Προς Εβραίους 11.35

Σήμερα χρησιμοποιούμε την λέξη **τυμπανοκρουσία** για να δείξουμε μεταφορικώς την επίσημη, θορυβώδη και πομπώδη ανακοίνωση. Ανάλογο **κωδωνοκρουσία**.

Συνώνυμα : **ταμπούρλο** για το πλήκτρο = **βάκλον**,

Οδωδώς και **τυμπανιαίος** λέγεται ο νεκρός που βρωμάει και έχει πρηστεί.

ΑΝΑΦΟΡΑ σε πατριαρχικό γράμμα που στάζει χριστιανική καλοσύνη!

ὅστις δ' ἂν και

ὁποῖος ἐπιχειρήσῃ και τολμήσῃ μετακινήσῃ πως και ἀνατρέψῃ τὰ ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἐπικυρωθέντα περὶ τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου, μετοχίου γεγονότος τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ και σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Μεγάλου Σπηλαίου, ὁ τοιοῦτος, ὁποῖας ἂν ᾖ τάξεως και βαθμοῦ, ἀφωρισμένος εἶη ἀπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος και κατηραμένος και ἀσυγχώρητος και μετὰ θάνατον ἄλυτος και τυμπανιαῖος και πάσαις ταῖς πατρικαῖς και συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος και ὑποδικος.

Acta et Diplomata Graeca Medii Aevi Sacra et Profana

Παροιμίες

ο κόσμος το 'χει τούμπανο κι εμείς κρυφό καμάρι

. Έχω κάτι τούμπανο = έχω πληροφορηθεί περί του πράγματος μέσω τυμπανιστή κήρυκα. Συνήθως περί της διαπομπεύσεως.

Αγάλια αγάλια τα τούμπανα, κι είναι φτωχός ο γάμος^{207.1476}

Το αγάλια εδώ με την σημασία 3^{α*} Σιγανά, χαμηλόφωνα, κρυφά:

Το «κι» είναι μάλλον «τι» ο,τι διότι δηλαδή επεξηγεί γιατί τα τύμπανα πρέπει να παίζονται σιγά.

τυμπανισμός: "Ο βούλεται δηλῶσαι, τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τυμπανισμός καὶ ὁ Ἄδωνισμός, οὔ ἤκουον, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Αριστοφάνης – Λυσιστράτη 389

Damascius Phil., Vita Isidori (ap. Photium, Bibl. codd. 181, 242). {4066.007}

(185.) ὁ δὲ Ἰουλιανὸς σιωπῇ ἐδέξατο καρτερῶν τὰς πολλὰς ἐπὶ τοῦ νότου διὰ τῶν τυμπάνων πληγὰς· καὶ γὰρ πολλαῖς ἐπαίετο βακτηρίαις, μηδὲν ὄλως φθεγζάμενος.

Lucianus Soph., Cataplus. {0062.016}

ΚΛΩΘΩ (17)

Τοὺς ἐκ δικαστηρίων δῆτα παράγαγε, λέγω δὲ τοὺς ἐκ τυμπάνου καὶ τοὺς ἀνεσκολοπισμένους. οἱ δ' ὑπὸ ληστῶν ἀποθανόντες ἐκκαίδεκα ποῦ εἰσιν, ὦ Ἑρμῆ;

Lucianus Soph., Jupiter tragoedus. {0062.018}

καὶ ὑπερπλουτοῦντας καὶ ἐπιτάττοντας τοῖς κρείττοσι, καὶ τοὺς μὲν ἱεροσύλους οὐ κολαζόμενους ἀλλὰ διαλανθάνοντας, ἀνασκολοπιζόμενους δὲ καὶ τυμπανιζόμενους ἐνίοτε τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας;

Τυμπανίας λεγονταν ο ὕδρωψ, ο πρησμένος, ο πάσχων εξ υδρωπικίας

Διατυμπανίζω σημαίνει ανακοινώνω κατι δημοσίως και μεγαλοφώνως ή θορυβωδώς.

Τουμπερλέκι



Κρουστό όργανο σε σχήμα κλεψύδρας. Λέγεται και **ταραμπούκα**. Την ταραμπούκα τη συναντάμε κυρίως στις αραβικές χώρες, σε διάφορα μεγέθη. Το ηχείο της κατασκευάζεται από χυτό αλουμίνιο σε πάχος περίπου 10 χιλιοστών ή πηλό. Η μεμβράνη από δέρμα ή πλαστικό στερεώνεται σε στεφάνι που με τη σειρά του εφαρμόζεται και συγκρατείται στο μεγάλο άνοιγμα του ηχείου από ένα μεγαλύτερο στεφάνι με κλειδιά που δίνουν την δυνατότητα του κουρδίσματος. Στα πήλινα όργανα τα δέρματα στερεώνονται με τον συνδυασμό κόλλας και σχοινού και έχουν το «ζέσταμα» ως το μόνο τρόπο κουρδίσματος. ΕΠΩΝΥΜΟ: Ζαραμπούκας

*ΑΓΑΛΙ

- α) Αργά, χωρίς βιασύνη:
αγάλια περπατούμαν (Πικατ. 206· Φορτουν. Γ΄ 753)·
- β) με δυσκολία:
αγάλι αγάλι μάκρυνα τον τόπο με βάσανα (Βοσκοπ. 303)·
- γ) με τρόπο μαλακό, τρυφερά:
αγάλια να το ντύσω (Θυσ. 470)·
- δ) με εξεζητημένη νωχέλεια:
(Σαχλ. Β΄ ΡΜ 536)·
- ε) αργά και σταθερά:
(Μαχ. 63628).

Τρομπέτα



Εικόνα 9

Ή τρομπέτα. Η αρχαία σάλπιγξ. Όταν διαθέτει πλήκτρα λέγεται κορνέτα (Υποκοριστικό του cornu).

ΦΡ.

Θα σου δείξω εγώ Ζαμπέτα πως την παίζουν την τρομπέτα

Τραγούδι

Ε γέρο νέγρο Τζιμ
σ' ολόκληρο το Χάρλεμ
κορνέτα δεύτερη
δεν είχε σαν εσένα.

Τσαμπούνα

Ετυμολογία

Από το Ιταλικό Zamprogna, Samprognia
Που προέρχεται από το ελληνικό συμφωνία.

Εγκυκλοπαιδικά

Καλαμένα σφυρίχτρα που συχνά συγχέεται με την **καραμούζα**, πνευστό όργανο των ορεσίβιων με ασκό, ο αρχαίος **άσκαυλος**, η **ασκομαντούρα** που στην ουσία είναι αυτό που λέμε εμείς **γκάιντα**. Η **καραμούζα** από το Λατ. Cornu =κέρατο + musa (Ελλ. Μουσα > μουσική)

Η Τσαμπούνα είναι ο νησιώτικος τύπος του ελληνικού άσκαυλου. Ο αντίστοιχος της στεριανής Ελλάδας είναι η Γκάντα. Από νησί σε νησί συναντάμε διάφορες παραλλαγές της ονομασίας του οργάνου, όπως Σαμπούνα στην Άνδρο, Ασκομαντούρα στην Κρήτη, Τσαμπουνοφυλάκα στην Ικαρία. Η Τσαμπούνα κατασκευάζεται από τον ίδιο τον οργανοπαίκτη και αποτελείται από τα τρία μέρη: Το ασκί, το επιστόμιο και τη συσκευή παραγωγής ήχου, την Τσαμπούνα. Το ασκί ή τουλούμι φτιάχνεται από δέρμα κασίτσας. Αρχικά γδέρνουν το ζώο και εν συνεχεία το αλατίζουν στην εσωτερική του μεριά, αφήνοντας το τυλιγμένο για αρκετές μέρες ώστε να «σφίξει» το δέρμα. Κατόπιν κουρεύεται η τρίχα σε μήκος περίπου 1 - 1,5 εκ. και ξεβγάζεται καλά το δέρμα. Με τη γούνα εσωτερικά, δένεται στο λαιμό και στο πίσω μέρος (πίσω πόδια και ουρά). Στα δύο μπροστινά πόδια που παραμένουν ελεύθερα, προσαρμόζεται η Τσαμπούνα και το επιστόμιο. Η Τσαμπούνα κατασκευάζεται από ξύλο πικροδάφνης και είναι 7 - 8 εκ. Έχει αυλάκι στο εσωτερικό που καταλήγει σε χωνί. Το χωνί δεν αποτελεί πάντα συνέχεια του ίδιου ξύλου, μπορεί να είναι και από κέρατο βοδιού ή χοντρό καλάμι. Στο αυλάκι εφαρμόζονται δύο λεπτά και σκληρά καλάμια χωρίς κόμπο, ενώ τα κενά μεταξύ τους γεμίζονται με κερί. Αυτά είναι τα «μπιμπίκια» ή «πιπίνια», που βγάζουν τη «φωνή». Τα καλάμια πρέπει να έχουν ίσο μήκος και πάχος, για να δώσουν ίδιο τονικό ύψος. Το ένα είναι για τη μελωδία και έχει 5-6 τρύπες, ενώ το άλλο για το ίσο, με 1 τρύπα. Στο πάνω μέρος τους εφαρμόζεται από ένα μικρότερο καλάμι, που στο άκρο του έχει μονό γλωσσίδι. Αυτά τοποθε-



τούνται μέσα από το δέρμα στο ένα από τα ελεύθερα πόδια του ζώου. Στο άλλο πόδι εφαρμόζεται το επιστόμιο, η συσκευή που φυσάει ο οργανοπαίκτης. Το επιστόμιο είναι ένας μικρός σωλήνας από καλάμι ή πικροδάφνη, ο οποίος προσαρμόζεται στο δέρμα ή στην τρύπα ενός καρουλιού που στερεώνεται στο ίδιο σημείο. Εκεί τοποθετείται και η δερμάτινη βαλβίδα, ώστε να μην φεύγει ο αέρας

στο διάστημα που ο τσαμπουνιέρης σταματά για να πάρει ανάσα. Το ασκί με το πέρασμα του χρόνου, μπορεί να φυράνει και να ξεραθεί. Συνηθισμένος τρόπος συντήρησης, ώστε να παραμένει μαλακό και να μη χάνει αέρα, είναι το πλύσιμο στη Θάλασσα. Η Τσαμπούνα παίζεται με το ασκί κάτω από την αριστερή μασχάλη. Συγκεκριμένη τεχνική παιξίματος δεν υπάρχει. Ο κάθε οργανοπαίκτης διαλέγει τον τρόπο που τον βολεύει περισσότερο. Το βασικό τονικό ύψος του οργάνου καθορίζεται τυχαία από την κατασκευή, ενώ ανάλογα με την απόσταση που έχουν οι τρύπες στα καλάμια καθορίζονται και τα διαστήματα. Οι μελωδίες που παίζονται με την Τσαμπούνα έχουν μικρή έκταση, (συνήθως μία 6η) και οι τσαμπουνιέρηδες τις στολίζουν με πολλά ποικίλματα και ξένες νότες. Ο ήχος της Τσαμπούνας είναι οξύς και δυνατός σε ένταση, κατάλληλος για ανοιχτούς χώρους. Παίζεται συνήθως, μαζί με άλλα όργανα, σε πανηγύρια, τοπικές εορτές και γάμους.

Ασκομαντούρα



Δανιήλ 3:5

ἢ ἂν ὥρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου, [συμφωνίας](#) καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς·

Φράσεις

Τι μου τσαμπουνάς εδώ πέρα. Για μονότονα επαναλαμβανόμενα προσχήματα και δικαιολογίες.

Φλογέρα



Ο αρχαίος αυλός. Κατ' εξοχήν ποιμενικό όργανο. Ο πασίγνωστος τσοπανάκος (ηχητικό σήμα της ελληνικής ραδιοφωνίας) έχει υπόκρουση κουδουνιών γιδοπροβάτων και παίξιμο φλογέρας. Στην δημοτική ποίηση η Βλάχε αρνείται πλούτη και μεγαλεία ισχυριζόμενη ότι έχει τα αρνιά της συντροφιά του λόγγου τον αέρα και αντί για λόγια ερωτικά του Γιάννου την φλογέρα!

Ετυμολογία

Η ετυμολογία της λέξης δεν ερμηνεύεται ούτε από τον 171 Μπαμπινιώτη - Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας - Β' έκδοση 2005 ούτε τον 198 Χόφμαν .

Φαίνεται να είναι συγγενές με την ΙΕ ρίζα \sqrt{fleg} που σημαίνει φυσσῶ, φουσκώνω από όπου και πολλές σχετικές ελληνικές λέξεις με αναλογο νοημα φουσκωνω και φυσσῶ: **φλέβα**, **παφλαζω**,

φλυαρω, **φ**λουδα, **φ**λοιός , **φ**λόγα, **φ**λύκταινα (φουσκάλα), **φ**λεγμονη (εξογκωση αδενων) ,
φλήναφος, **φ**λοισβος.

Ψαλτήριο



Έγχορδο μουσικό όργανο. Το αρχαίον επιγόνυον. Παρόμοιο με άρπα. Ετυμολογείται από το ρήμα **ψάλλω** (αγγίζω απότομα, κόβω, τραβῶ, συσπῶ) ρίχνω τις πενιές μου που θα λέγαμε σήμερα. Ψαλτήριον λέγεται και το βιβλίο των Ψαλμών του Δαβίδ. Πάντως ο ψάλτης δεν είναι αυτός του τραγουδάει ούτε το ψάλσιμο έχει σχέση με το άδειν τους Ψαλμούς στην εκκλησία. Πβλ. τόξων χειρι ψάλλουσι νευράς Ευριπίδη Βάκχες . Το ψάλλειν είναι πάντοτε συνδεδεμένο με το χειρισμό της χορδής (τόξου ή μουσικού οργάνου). Βλ. Δανιήλ 3:5 ἢ ἂν ὥρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ **ψαλτηρίου**, [συμφωνίας](#) καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῖ, ἣν ἔστησε Ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεὺς· καὶ Ἰεζεκ. 33:32

Βιβλιογραφία

[Ancient Greek Instruments](#)

ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΤΟΧΩΡΟ

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

www.stougiannidis.gr

© ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

aris@stougiannidis.gr
